

Kleine J. 2003. Fauna-inventarisatie Dwingelderveld en omgeving 2003. Rapport in eigen beheer, Dwingeloo maart 2004. 162 pp.

Ook in 2003 leverde Joop Kleine weer een lijvig rapport af over de Fauna-inventarisatie Dwingelderveld e.o. De telreeksen en omvang van het telgebied zijn indrukwekkend! In het rapport over 2003 worden broedvogels, niet broedvogels en overige fauna behandeld. In het rapport wordt stilgestaan bij de droogte van 2003 en de effecten daarvan op broedvogels. Daarnaast is er aandacht voor de vele beheeringrepen zoals het kappen en dunnen van naaldbossen. Watervogels en steltlopers liepen als gevolg van droogte sterk in aantal terug (Goorde Fuut, Slobeend, Meerkoet, Watersnip en Tureluur 30-40%). De Kleine plevier profiteerde van het droogvallen van vengedeelten. Verder is opvallend dat Gekraagde Roodstaart en Spreeuw ten opzichte van eind jaren negentig met 35-45% gekelderd zijn en de Tapuit en Paapje inmiddels met een lantaarntje gezocht moeten worden. Gunstige ontwikkelingen bij Houtsnip, Kleine Bonte Specht en Veldleeuwerik, Graspieper en Roodborsttapuit.

In het kader van het CES-project zijn in 2003 3218 vogels geteld. Een diepgaandere analyse van de resultaten van dit project zou het rapport nog waardevoller maken. Het overzicht van pleisterende vogels laat zien dat het Dwingelderveld zeer in trek is bij Toendrarietganzen (maximaal 4300 ex.) De aanbevelingen voor beheer zijn ditmaal beperkt en er wordt verwezen naar aanbevelingen die al zijn gedaan in vorige versies. Wel wordt een opgestarte studie betreffende recreatiezonering in het gebied

aangekondigd. Nu maar hopen dat dat ook leidt tot een betere regulering van het recreatieve gebruik van het Dwingelderveld. Kleine heeft er met z'n rapportages in ieder geval voor gezorgd dat daarvoor voldoende gegevens beschikbaar zijn. –Bert Dijkstra–

Ottens H.J. 2003. Broedvogels van Boswachterij Grolloo in 2003. SOVON-inventarisatierapport 2003/39. SOVON Vogelonderzoek Nederland, Beek- Ubbergen.

Sinds 1998 is een serie grote boswachterijen onderzocht op broedvogels, in 2003 werd de serie aangevuld met Boswachterij Grolloo. Volgens het bekende SOVON-stramien worden gebied, werkwijze, resultaten, soortbesprekingen en verspreidingskaarten weergegeven. Boswachterij Grolloo is 1031 ha groot en vormt het centrum van een aaneengesloten bosgebied met Boswachterij Hooghalen en Schoonloo. Het gebied bestaat hoofdzakelijk uit bos (839 ha, bijna de helft jonge aanplant) en Heide en hoogveen (145 ha). In totaal werden 77 soorten als broedvogel vastgesteld, waarvan 58 geteld. Het gaat om Rode Lijstsoorten Dodaars (11), Goorde Fuut (8), Porseleinhoen (1), Watersnip (6), Kerkuil (1), Nachtzwaluw (1), Groene Specht (1), Roodborsttapuit (19) en Geelgors (26). De aantallen zijn, met inachtneming van de nodige voorzichtigheid, vergeleken met een kartering uit 1988. Ten opzichte van 1988 verdwenen 12 soorten. o.a. Bergeend, Wulp, Draaihals, Nachtegaal, Tapuit en Wielewaal. Daarentegen vestigden zich 11 nieuwe soorten, o.a. Nijlgans, Waterral, Porseleinhoen, Blauwborst en Boomklever. Veel van de waargenomen ontwikkelingen

sluiten aan bij de landelijke lijn die de soorten laten zien. Tegen de verwachting in nam het aantal spechten af. De soortbesprekingen leveren boeiende en waardevolle aanvullingen op, zoals de treurige reproductie van de Kokmeeuw (op 20 mei 115 nesten, op 24 juli nog slechts 2 vliegvlugge jongen). De omgeving van Boswachterij Gollloo kan tot de dunst bevolkte gebieden van Nederland worden gerekend waar de nog uitgestrekte natuur in totale afzondering en leegte kan worden ervaren. De auteur adviseert op basis van dat inspirerende gegeven de natuur in het gebied te ontwikkelen (vernatten en ontwikkelen van broekbos). Of is juist die inspirerende rust en uitgestrektheid het grootste risico op een recreatieve exploitatie van het gebied? Laten we het maar mooi stil houden. –Bert Dijkstra-

Lahuis B. Broedvogelinventarisatie Mantingerveld 2003. IVN/Vereniging Natuurmonumenten. Westerbork, maart 2004.

Een rapport van de hand van een startende BMP-er die het op een cursus geleerde ook daadwerkelijk in de praktijk heeft weten te brengen. Het rapport bestaat uit een beknopte inleiding en beschrijving van methode, een overzicht van gebrachte bezoeken, de resultaten van de broedvogelinventarisatie in tabelvorm, losse waarnemingen van niet broedvogels (o.a. Velduil op 4 mei), reptielen en zoogdieren met in de bijlagen stippenkaarten van broedvogels. In een tabel wordt een vergelijking gemaakt met telresultaten uit 1993, waarvan de bron echter niet is vermeldt. Aangezien niet geheel duidelijk is of exact dezelfde gebieden werden geteld en niet bekend is of gegevens op dezelfde wijze zijn verzameld en geïnterpreteerd, is de waarde van de vergelijking onduidelijk. Een toelichting op de tabel en het toevoegen

van soortbesprekingen zou het rapport meer waarde geven. Desalniettemin een goed initiatief. –Bert Dijkstra-

Poortstra J. 2004. Kartering van broedvogelterritoria in de Weeringsbroeken, onderdeel van de Peizermaden Broedseizoen 2004. Rapport in eigen beheer. Groningen, juli 2004.

Dit goed leesbare rapport is een weergave van de resultaten van ruim 10 jaar BMP-onderzoek in de Weeringsbroeken (100 ha), onderdeel van de Peizermaden (Vereniging Natuurmonumenten). Het gebied wordt gevormd door een complex van hooi- en weilanden met diversiteit in beheerintensiteit. Het rapport is opgedeeld in een beschrijving van het gebied, methode, resultaten, verslagen van de bezoeken en stippenkaarten per vogelsoort. In totaal werden in 2004 20 broedvogelsoorten vastgesteld, hoofdzakelijk "klassieke" weidevogels als Kievit (21 paar), Grutto (26 paar), Scholekster (21 paar), Tureluur (5 paar), Wulp 5 (paar), Veldleeuwerik (37 paar!) en Graspieper (28 paar). Opvallend is de afwezigheid van de Watersnip, hetgeen in schril contrast staat met de ontwikkeling in veel natte beekdalen met extensief beheer. De soortenlijst toont aan dat het hier om een van de beste weidevogelgebieden van Drenthe gaat. Een grafiek met de ontwikkelingen van de Kievit en Grutto over de periode 1993-2004 laten een neerwaartse trend zien met in 2004 een lichte opleving. De aanwezigheid van Blauwborst (1 paar), Rietzanger (4 paar), Kleine Karekiet (7 paar) en Rietgors (15 paar) geven een indicatie van de toeslaande verruiging van de reservaatpercelen en het dichtgroeien van sloten. Genoemde soorten laten vanaf 1998 een toename zien. –Bert Dijkstra-

Poortstra J. 2004. Kartering van broedvogelterritoria in de Beelstukken Broedseizoen 2004. Rapport in eigen beheer. Groningen, juli 2004.

De Broedvogels in de Beelstukken in 2004 worden beschreven volgens hetzelfde stramien als de Broedvogels van de Weeringstukken. De Beelstukken bestaan een complex van natte en extensief beheerde graslandpercelen met riet, struiken en landschapselementen. Dit gebied wordt sinds 2003 volgens BMP-systematiek gekarteerd, de gegevens van 2003 en 2004 worden in het rapport gepresenteerd. Hierbij werden 17 broedvogelsoorten aangetroffen, waaronder Watersnip (1), Tureluur (1), Grutto (2), Wulp (2), Graspieper (9), Roodborstapuit (2) en Paap (1). Helaas ontbreken oppervlaktegegevens zodat geen indruk kan worden gekregen van dichtheden en zich niet kan laten vergelijken met andere tellingen. De diverse verslagen van bezoeken geven inzicht in de reproductie van een aantal soorten, (zoals een paapje met 2 juvenielen) maar bovenal hoe leuk en nuttig broedvogels karteren kan zijn! –Bert Dijkstra-

Smallenbroek G.H. & W.F. Spoelder 2003. Inventarisatiegegevens Asserbos 1984-2003, Pelinckbos 1998-2003 en Ringgegevens G.H. Smallenbroek 2003. Vogelwerkgroep de Koperwiek Assen, Vries.

In dit rapport staan in tabelvorm de resultaten van broedvogelinventarisaties van het Asser- en Pelinckbos en ringgegevens van G.H. Smallenbroek weergegeven. De gegevens van het Asserbos van 1997/98 en 2002-03 zijn vergeleken met die van eerdere inventarisaties (1984/1993). Er zijn weinig schokkende ontwikkelingen te

bespeuren met alleen een duidelijke afname bij Houtduif (van 79 paar in 1984 naar, 42 in 2003), Holeduif (van 13 naar 5), Tuinfluiter (van 19 naar 4), Ekster (van 10 naar 3). Tamelijk schokkend is de afname van de Spreeuw van 56 in 1997 naar 17 in 2003! Sterk toegenomen zijn Goudhaantje van 34 in 1998 naar 81 in 2003 en Boomklever (van 5 naar 33). De reeks van het Pelinckbos (1998-2003 is iets te kort om conclusies uit te trekken, maar ook hier springt de sterke afname van de Spreeuw (van 24 in 1999 naar 5 in 2003) in het oog. Overigens doet de soortenlijst (weide- en akkervogels) vermoeden dat ook een deel van het omliggende cultuurland is meegenomen. Het toevoegen van een overzichtkaart van het telgebied was op z'n plaats geweest. Tot slot bevat het rapport een tabel met een overzicht van met mistnetten gevangen vogels (per maand) en waarnemingen (per maand) in de tuin van G.H. Smallenbroek te Assen. Meest gevangen soorten in 2003 waren Koolmees (349), Sijs (373), Merel (119) en Pimpelmees (191). Meer bijzondere soorten waren Grote goudvink (1), Appelvink (4) en Vuurgoudhaantje (2). Op de ringlijst van 2001 t/m 2003 prijken soorten als Draaihals (1) en Pallas boszanger (1). –Bert Dijkstra-

Vogelwerkgroep "De Koperwiek" 2004. Tellingen Vogelreservaat Diependal. Vogelwerkgroep Assen, Vries.

Vogelwerkgroep de Koperwiek verricht al sinds 1990 vogeltellingen in Diependal en omgeving. De resultaten van vele jaren tellen zijn samengevat in dit rapport. De meerjarenoverzichten zijn gepresenteerd aan de hand van tabellen, zonder inleidende hoofdstukken, overzicht telgebied, informatie over methode en medetellers. In de tabellen zijn per jaar de maximale aantallen per soort tijdens 1

telling weergegeven. Meer inzicht in de telinspanning zou het mogelijk maken om deze maxima op waarde te schatten en onderling te kunnen vergelijken. De telreeks 1990-2003 laat zien dat Diependal en omgeving een groot aantal vogelsoorten aantrekt, vooral soorten die houden van natigheid. Zo kunnen er voor Drentse begrippen grote concentraties watervogels worden aangetroffen zoals Wilde Zwaan (360), Tafeleend (230 ex), Kuifeend (673 ex). Sterk opvallende ontwikkelingen die ook elders spelen vallen, komen ook hier naar voren, zoals de toename van het aantal Nijlganzen (in periode 90-93 maximaal 9, oplopend tot 128 in 2003). Verder diverse bijzondere soorten zoals Kuifduiker, Zwarte ibis, Ringsnaveleend, Grote zee-eend, Zeearend, Poelsnip, Kleine Jager en Reuzenstern. Van 2003 is een overzicht gegeven van broedvogels van Diependal/Hijkerveld 2003. In deze tabel worden aantallen voor de verschillende deelgebieden gepresenteerd en bijzonderheden (o.a. reproductiecijfers) vermeld in de kolom "opmerkingen". Ook hier een zeer indrukwekkende lijst met o.a. broedparen van Dodaars (14), Geoorde fuut (2), Roodhalsfuut (7), Roerdomp (2), Bruine kiekendief (2), Tapuit (3). Een vergelijking met andere jaren ontbreekt. – Bert Dijkstra-

Boonstra S., Dijkstra B., Heijman E., Olk H., Steendam H. & de Vries Y. 2004. De Broedvogels van de Drentsche Aa in 2002 en 2003. Tellersgroep "Drentsche Aa", Assen. Een helder rapport met beschrijving van werkwijze en landschap (oppervlakte niet vermeld, maar vermoedelijk rond de 1500 ha beekdal). De inventarisatie heeft een breed soortenspectrum opgeleverd met bijzondere verhoudingen tussen soorten, bijvoorbeeld 37 Wilde Eenden tegen 89 Watersnippen. Verder is de aanwezigheid

van 28 Fazanten (hanen?) opmerkelijk: Waar zie nou tegenwoordig nog een Fazant? Weidevogels van open en weinig verruigde graslanden zijn dun gezaaid en in aantal afgenomen: Scholekster 32, Kievit 99, Grutto 39, Tureluur 29, Gele Kwikstaart 6. Soorten die toleranter zijn ten aanzien van verruiging en beslotenheid van landschap zijn stabiel of toegenomen: Wulp (62), Graspieper (122). Maar vooral de soorten die wel houden van verruiging doen het uitgesproken goed: Watersnip (89), Roodborsttapuit (58) en Rietgors (128). Voor de meeste soorten lijkt een aantalvergelijking tussen 2002 en 2003 niet helemaal op te gaan, daarvoor zijn de sprongen soms erg groot (Nijlgans van 6 naar 20 en Kleine Bonte Specht van 3 naar 11). Het is overigens jammer dat er geen langere reeksen worden gepresenteerd, temeer daar die wel voorhanden zijn, zoals uit de soortteksten hier en daar blijkt. De soortbeschrijvingen geven overigens leuke en belangrijke informatie over bijvoorbeeld broedsucces en waarnemingen waarop de aanname van territoria is gebaseerd. De verspreidingkaartjes zijn helder. –Willem van Manen-

Dijkstra B. 2004. De Broedvogels van de Haulerpolder 1994-2003. Rapport in eigen beheer, Assen.

Een helder rapportje met tien jaar lief en leed van broedvogels in een 119 ha groot graslandgebied in het oosten van Friesland. Het gebied bestaat uit 42 ha reservaat en 77 ha regulier agrarisch gebied en is goed voorzien van weidevogels (in 2003: 3 Scholekster, 45 Kievit, 23 Grutto, 8 Tureluur en 6 Watersnip). Het meest bijzondere is misschien wel dat er, afgezien van afname bij Wintertaling en Scholekster, eigenlijk geen soorten zijn die een systematische aantalverandering ondergingen. Dit kon wel eens voor een groot deel te maken hebben met een

beheersverandering in het midden van de onderzoeksperiode, waarbij de vervuigende en dichtgroeïende sloten weer werden geschoond. In het rapport staan uitgebreide soortbesprekingen, met bij de weidevogels veel aandacht voor de broedresultaten. Bij de aanbevelingen voor beheer zullen beheerders veel praktische tips aantreffen, die goed doordacht zijn en niet al te moeilijk uit te voeren. –Willem van Manen-

Voslamber B., van Winden E. & Koffijberg K. 2004. Atlas van ganzen, zwanen en Smienten in Nederland. SOVON-onderzoeksrapport 2004/08. SOVON Vogelonderzoek Nederland, Beek-Ubbergen.

Een perceel vol met ganzen. Voor de één een prachtig winters schouwspel, voor de ander een doorn in het oog. De gemiddelde vogelaar zal er in elk geval van smullen. Het valt niet te ontkennen dat een groot aantal ganzen op boerenland foerageert en daar schade aanricht. Een toenemend aantal toegekende schadeclaims door boeren heeft ervoor gezorgd dat ambtenaren van het ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit een achterlijk idee hebben gelanceerd. Het idee omhelst het aanwijzen van een schamele 80.000 hectare foerageergebied voor ganzen en Smienten in Nederland, waarbinnen betreffende soorten met rust gelaten moeten worden en waarbuiten er vrolijk op los geknald mag gaan worden. Is deze oppervlakte inderdaad voldoende om alle ganzen en Smienten in op te vangen? Waar moeten deze ganzengebieden komen te liggen? Wat is de mogelijkheid om extra ganzen op te vangen in gebieden die momenteel al grote aantallen herbergen? Zijn de ganzen van de traditionele pleisterplaatsen te verjagen naar andere gebieden? Aan SOVON de taak om hier

iets zinnigs over te zeggen. Het resultaat is een vrij complex verhaal geworden dat je niet zomaar even op een regenachtige zondagnamiddag wegleest. Er worden termen gebruikt als gansdag, 'de gemiddelde gans' en Basal Metabolic Rate (BMR). Dit maakt het geheel wat abstract en wat minder toegankelijk voor de doorsnee vogelaar. Wie door de zure appel heen bijt en wie van goochelen met cijfers houdt kan met dit rapport uren op de bank hangen en er na verloop van tijd achter komen dat het geen zondagnamiddag meer is maar alweer maandagmorgen. De Kolgans is 'de gemiddelde gans'. Een Toendrarietgans is precies 1.2 Kolgans. Een Kleine Zwaan is 2.1 Kolgans en een Smient staat gelijk aan een halve Kolgans. Dit is berekend aan de hand van de energiebehoefte, Basal Metabolic Rate, die weer afhangt van de massa van de vogel. Hoe zwaarder de vogel, des te groter de BMR. Een Kolgans van 2.0 kilogram heeft een BMR van 7.4 Watt, en Kleine Zwaan van 6.0 kilogram heeft een BMR van 15.8 Watt. Een gansdag is een begrip dat wordt gebruikt om de gebruikintensiteit door ganzen in een gebied uit te drukken. Een aantal van 30.000 gansdagen kan betekenen dat er gedurende 30 dagen 1000 ganzen in een gebied hebben vertoefd, maar het kan ook betekenen dat er 6 dagen lang 5000 ganzen hebben rondgelopen. De resultaten uit de maandelijkse ganzen- en zwanentellingen en de watervogeltellingen uit de periode 1998/99 t/m 2002/03 vormen de basis van de uitgevoerde analyses. Bij de aanwijzing van de opvanggebieden wordt gewerkt met aantallen van de zogenaamde beleidskadersoorten. De verspreiding van deze soorten (Kolgans, Grauwe Gans, Brandgans, Kleine Rietgans en Smient) bepaalt via een verdeelsleutel in belangrijke mate de ligging van de beoogde opvanggebieden. Omdat in Drenthe relatief

weinig beleidskadersoorten overwinteren (nog geen 2 miljoen vogeldagen in Drenthe tegen 312 miljoen vogeldagen in geheel Nederland) betekent dit dat we er nogal bekaaid vanaf komen met slechts 800 hectare veilig te stellen opvanggebied. Is dat genoeg om alle ganzen in op te vangen? Nee, natuurlijk niet! Stel, het lukt ons alle 6 miljoen gansdagen in Drenthe in die opvanggebieden te proppen, dan komen we middels een simpel rekensommetje uit op een foerageergebied van 160 m² per gans. Mijn boerenklompengevoel zegt dat dit te weinig is. Verder laten trendanalyses zien dat in gebieden met hoge dichtheden een stabilisatie in aantallen optreedt, wat aangeeft dat de draagkracht is bereikt. Het verjagen van elders naar dit soort gebieden zal dan ook gedoemd zijn te mislukken. Uitgaande van het huidige verspreidingspatroon blijkt dat het tienvoudige, dus 8000 hectare, amper genoeg is om 75% van de beleidskadersoorten op te kunnen vangen. Leuk rapport, dat duidelijk laat zien dat het idee van het ministerie direct de prullebak in kan. –Harold Steendam-

Rijkers, D. 2003. Broedvogel-inventarisatie De Klencke (De Broeklanden) 2003. Vogelwerkgroep IVN Emmen. Rapport in eigen beheer, Emmen.

Dit rapport is een beknopte beschrijving van twee jaar BMP-onderzoek op het terrein De Broeklanden bij Oosterhesselen (Vereniging Natuurmonumenten). De beginnende BMP-ers hebben de resultaten op een rij gezet met een beschrijving van de bezoeken, tijdsbesteding, weersomstandigheden tijdens de tellingen, gevolgd door enkele tabellen met aantallen broedvogels, niet broedvogels, zoogdieren en doortrekkende vogels. Er worden geen oppervlakte gegevens genoemd, wel is op kaart de begrenzing aangegeven van het

telgebied (ca. 160 ha). De lijst van broedvogels laat zien dat het gaat om een kwalitatief goed weidevogelgebied met o.a. Kievit (27 paar), Grutto (37 paar), Watersnip (5 paar), Tureluur (5 paar), Roodborsttapuit (4 paar), Paapje (3 paar) en Kwartel (3 paar). Gedurende het broedseizoen werden verstoringen opgemerkt die negatieve gevolgen hadden voor de broedvogels zoals opschonen van sloten door het Waterschap en egalisatie van een landbouwperceel. -Bert Dijkstra-

Feenstra, H. 2004. Broedvogels westelijk deel Peizermaden 2004. Bureau Vogelinventarisatie De Kraanvogel 2004/5. Fochtelloo.

In opdracht van de Vereniging Natuurmonumenten voerde Bureau Vogelinventarisatie De Kraanvogel een broedvogelkartering uit in het westelijke deel van de Peizermaden (154 ha). Het gebied wordt gevormd door extensieve graslanden waar de verruiging begint toe te slaan. Het minst verruigde deel, De Langmaten, komt als het beste weidevogelgebied uit de bus met o.a. Grutto (13), Tureluur (3), Wulp (3) en Graspieper (23). Opvallende afwezige is de Watersnip. In de ruigere graslanden komen o.a. Blauwborst (1), Grasmus (9), Paapje (3) en Roodborsttapuit (7) voor. Enkele soorten worden afzonderlijk besproken. In het rapport wordt stilgestaan bij de toekomst. De plannen zijn om het gebied om te vormen tot een robuust beekdal met moerasontwikkeling. De weidevogels, hoe kan het ook anders, zullen hiervoor de zwaarste tol moeten betalen. In de aanbevelingen is toch een pleidooi opgenomen de weidevogelconcentraties hierbij te ontzien (Langmaten). In de overige delen krijgen water en moerasontwikkeling vrij spel, hetgeen gunstig zal uitpakken voor moerasvogels. -Bert Dijkstra-